

حضرت مهدی از منظر اهل سنت

□ خان محمدجعفری

چکیده

بدون شک مهدویت و وجود نازنین امام عصر به عنوان دوازدهمین امام و خلیفه رسول گرامی اسلام (ص) در مذهب پربار شیعه از مسلمات و بدیهیات است و سراسر منابع اهل تشیع مملو از مستندات است که از زبان حضرت پیامبر (ص) در موارد گوناگونی مردم را به ظهور آخرین خلیفه خود به نام محمد بن الحسن العسکری (ع) نوید داده است و به تمام شبهات وارده جواب های مستدل و منطقی ارائه فرموده اند. آنچه که به عنوان سؤال مطرح شود این است که مهدویت در نزد اهل سنت چه جایگاهی دارد؟

در این نوشتار در حد توان خود منابع و دیدگاه دانشمندان و فرهیختگان اهل سنت را مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته و به این نتیجه رسیده که ظهور حضرت مهدی در آخرالزمان از مسلمات و قطعیات اهل سنت نیز می باشد. یعنی اصل وجود امام عصر (عج) که از نسل پیامبر می باشد در میان اهل سنت مثل اهل تشیع مورد وفاق و اتفاق آراء است و تمام متون معتبر دینی اهل سنت به کرات از ظهور خلیفه و جانشین حضرت پیامبر (ص) در آخرالزمان یاد کرده اند بگونه‌ی که تمام مشاهیر اهل علم و فضل اهل سنت وجود یک منجی که از نسل پیامبر (ص) می باشد را برای جامعه بشری از مشهورات می دانند حتی ابن خلدون که یکی از مورخین قدیم و توانمند جهان اهل تسنن است می گوید: وجود نازنین منجی آخرالزمان از مشهورات میان مسلمانان عالم است و لو خودش در یک مورد دچار اشتباه شده است. با این که معتقد است که وجود حضرت مهدی مورد وفاق اهل سنت است اما خودش لغزیده و در مورد آن دچار شک و تردید گردیده که بر پایه منطق استوار نیست.

کلید واژه: مهدویت، اهل سنت، احادیث، متفکران، منجی.

مقدمه

اساس و شالوده مهدویت در قرآن کریم پایه ریزی شده است. با این که خداوند متعال بعد از خلقت موجودات عالم یک صد و بیست و چهار هزار پیامبر را فرستاد تا مردم را هدایت و رهبری کنند اما خیلی توفیق یار انبیاء نشد و همواره مردم در برابر انبیا زمان خود شان به مخالفت و عصیانگری پرداختند و نه تنها انبیاء را در رسیدن به اهداف الهی و مقدس شان یاری نکردند بلکه به انحاء مختلف آن ها را مورد اذیت و آزار قرار دادند و مع الاسف بیشترین اذیت و آزار را به خاتم انبیاء حضرت پیامبر(ص) روا داشتند که زبان از گفتن و قلم از نوشتن آن شرم دارد. مع ذالک خداوند به کرات به مردم نوید داده است که سرانجام باید یک حکومت واحد جهانی تشکیل شود تا بساط ظلم برچیده و پرچم عدالت به اهتزاز در آید.

خداوند در قرآن کریم در آیات متعدد وعده تشکیل حکومت مقتدر جهانی اسلامی، بسط دین مقدس اسلام، غلبه ان بر کلیه ادیان، زمامداری صلحاء و ارباب لیاقت، پیروزی حزب الله و غلبه جنود خدا بر جنود شیطان را داده است. این وعده از زمان خلقت آدم تا کنون عملی نشده است و در روایات اهل بیت(ع) نیز در تفسیر این آیات گفته شده که این موضوع در زمان ظهور حضرت مهدی(عج) واقع خواهد شد به عنوان مثال به یک آیه بسیار صرح و متین اشاره می کنیم: «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» (نور/ ۵۵)

ترجمه: «خداوند به کسانی از شما (مسلمانان) که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند وعده داده است که قطعاً آنها را در روی زمین جانشین (خود) کند و (حکومت بخشد) همان گونه که کسانی را که پیش از آنها بودند، جانشین ساخت، و حتماً آن دینی را که برای آنها پسندیده است (دین اسلام) برای آنها مستقر و استوار سازد، و بی تردید حال آنها را پس از بیم و ترس به امن و ایمنی تبدیل نماید به طوری که تنها مرا بپرستند و چیزی را شریک من

قرار ندهند. و هر کس پس از این (نعمت بزرگ) کفران ورزد، چنین کسانی به حقیقت نافرمانند».

در این آیه مبارکه سه وعده صریح به مومنان وارسته و دارای عمل صالح داده شده است هم چنین می دانیم که هر وعده ای سه رکن دارد: وعده دهنده که خداوند است، وعده گیرنده که مومنان صالح هستند و مواد مورد وعده که امور سه گانه زیر است: استخلاف در زمین. یعنی حکومت روی زمین به عنوان نمایندگی خدا که حکومت حق و عدالت است.

تمکین دین: یعنی نفوذ معنوی و حکومت قوانین الهی بر تمام پهنه زندگی تبدیل خوف به امنیت. یعنی بر طرف شدن تمام عوامل ترس و ناامنی و جایگزین شدن امنیت کامل و آرامش در همه کره زمین.

در روایات اهل تشیع و تسنن این آیات و امثال آن به حکومت قدرتمند منجی اخرا الزمان حضرت امام عصر تفسیر شده است. از آنجای که قران مورد قبول تمامی مذاهب اسلامی است برادران و علمای اهل سنت به این متن قران توجه لازم را مبذول داشته اند و تشکیل حکومت اسلامی به دست بیضائی حضرت مهدی خلف صالح حضرت پیامبر ص را که وعده قرانی است قبول دارند.

اهل سنت در این که مهدی موعود از نسل پیامبر ص و از فرزندان زهرای اطهر است و این که او زمین را پر از عدل و داد می کند پس از آن که پر از جور و ظلم و ستم شده باشد و این که عیسی مسیح (ع) از آسمان نازل شده و در پشت سر آن حضرت نماز می خواند و این که مردم در عصر آن حضرت در رفاه زندگی می کنند و این که مهدی حسینی بوده و از نسل امام حسین (ع) است تردیدی نداشته و با تمام خصایص و خصلت های امام حسین ص او را می شناسند و به دلیل روایات متواتری که در این باب از پیامبر ص وارد شده ابدا نسبت به وجود آن حضرت تردید را در فکر خود راه نمی دهند و در اصل مهدویت و این که آن موعود ملل حضرت مهدی است بحثی ندارند. اکنون برای تنقیح و اثبات این حقیقت این نوشته را در دو فصل بسیار کوتاه تقدیم می دارم:

فصل اول: متفکران و اندیشمندان اهل سنت که در موقعیت های گوناگون و در کتب خود بطور صریح به مسئله مهدویت اشاره کرده اند.
فصل دوم: اخبار متواتری که در منابع معتبر و دست اول اهل سنت به ظهور امام عصر ارواحنا له الفدا اشاره نموده است.

فصل اول: مهدویت از دیدگاه متفکران و اندیشمندان اهل سنت

قابطه ی اهل علم اهل سنت وجود نازنین حضرت مهدی ع را با بیان صریح قبول فرموده اند: متفکر مشهور اهل سنت محمدبن اسماعیل ابوعبد الله مشهور به بخاری (متوفای ۲۵۶ ه.ق) (بخاری، ۱۹۷۸م ج ۳ ص ۱۲۷۲)

مورخ فرهیخته و مورد قبول اهل سنت ابو الحسین مسلم بن حجاج نیشابوری (مسلم، ۱۴۱۲ ق، ج ۱ ص ۹۴)

ابو عیسی محمد ترمزی شخصیت مورد پذیرش برادران اهل سنت متوفای ۲۷۹ (ترمزی، ۱۴۱۹ق، ج ۲ ص ۵۰۵)

محمدبن ماجه از علماء معروف به استا علوم حدیث بوده و از تفسیر و تاریخ هم بهره کامل داشته ایشان نیز به صراحت تمام به ظهور امام عصر ع باور مند بوده است (ابن ماجه، ۱۴۱۸، ج ۲، ص ۳۶۷)

سلیمان بن ابی داود که یکی از محدثین به نام جهان اسلام و اهل سنت است معتقد به ظهور ولیعصر ارواحنا له الفدا است. ایشان متوفای ۲۷۵ ه.ق می باشد. (ابی داود، ۱۴۲۰، ج ۲ ص ۳۶۷)

ابو عبد الله محمد بن جعفر بن ادريس كتانی از دانشمندان بزرگ اهل سنت در شهر فاس مغرب متولد و سپس در مدینه منوره ساکن شده است و از او به عنوان علامه اعلام، صاحب نظر، محدث، فقیه، پیشوای محققین یاد شده و دارای تصانیف فراوان است. این بزرگ مرد علم و ادب پس از ذکر بخشی از اسناد احادیث مهدی (ع) می فرماید: «عده ی بسیاری از محدثین و حفاظ روایات گفته اند که اخبار ظهور حضرت مهدی (ع) در آخر الزمان متواتر است (کتانی، ۲۰۱۰م، ص ۲۲۵)

حافظ مشهور و معروف به ابن حجر عسقلانی شافعی متوفای ۸۵۲ ه.ق در کتاب فتح الباری که در شرح صحیح بخاری نوشته است می گوید: احادیث متواتری وجود دارد حاکی از این که مهدی از این امت است و عیسی (ع) از آسمان فرود می آید و پشت سر او نماز می گذارد (عسقلانی، ۱۴۲۴، فتح الباری، ج ۶ ص ۳۵۸). (عسقلانی، تهذیب ج ۹ ص ۱۲۶)

ابن ابی الحدید معتزلی شارح معروف و منصف نهج البلاغه که خود یکی از دانشمندترین علماء اهل سنت است می فرماید: تمام فرق اسلامی اتفاق نظر دارند که عمر دنیا و تکلیف بشر به اجرای احکام الهی پایان نمی پذیرد مگر پس از ظهور حضرت مهدی (ع) (ابن ابی الحدید، ۱۳۷۸ ش، ج ۱۰، ص ۹۶)

احمد بن حنبل یکی از پیشوایان متعصب اهل سنت و متوفای ۲۴۱ ه.ق در کتاب مشهور خود به نام مسند موضوع ظهور حضرت مهدی (ع) را مسلم و مستند به کلام گهر بار پیامبر (ص) می نماید (احمد بن حنبل، ۱۴۲۹ ه.ق، ج ۱، ص ۸۴)

ابن حجر هیثمی مکی می نویسد اخبار متواتر از پیامبر (ص) نقل است که حضرت مهدی از اهل بیت است و در آخرالزمان زمین را از عدل و داد پر خواهد کرد. (ابن حجر میثمی، ۱۳۸۵ ق، ص ۱۶۷)

ابن کثیر در البدایه و النهایه می گوید: مهدی در آخرالزمان می آید و زمین را پر از عدل و قسط می کند همانگونه که پر از جور و ظلم شده است (ابن کثیر، ۱۴۰۵ ه.ق، ج ۶ ص ۲۷۸)

مرحوم قرطبی متوفای ۶۷۱ ه.ق تفسیر پرداز شهیر اهل سنت در تفسیر خود ذیل آیه شریفه «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» توبه/۳۳ او کسی است که رسولش را با دین هدایت و آیین حق فرستاد تا آن را بر همه آیین ها غالب گرداند هرچند مشرکان کراهت داشته باشند می نویسد: وقال السدي: ذالك عند خروج المهدي لايبيتي احد الا دخل في الاسلام او ادى الجزية. وقيل: المهدي هو عيسى فقط و هو غير صحيح لان الاخبار الصحيح قد تواترت على ان المهدي (ع) من عترت رسول الله (ص) فلا يجوز حمله على العيسى (ع).

سدی گفته: این وعده الهی در زمان حضرت مهدی تحقق می یابد همان زمانی که کسی باقی نمی ماند مگر این که مسلمان می شود یا جزیه پرداخت می کند. گفته شده است که مهدی همان عیسی ع است نه کسی دیگری، این سخن درست نیست زیرا روایات صحیح به صورت متواتر نقل شده است که مهدی ع از نسل رسول خدا است. پس جائز نیست که آن را بر حضرت عیسی ع حمل کنیم. (قرطبی، ۱۴۰۵، ج ۸ ص ۱۲۱).

فخرالدین رازی متوفای ۶۰۴ ه. ق مفسر نامدار و شهیر اهل سنت در کتاب الشجره المبارکه در شرح حال امام حسن عسکری ع می نویسد: اما الحسن العسکری الامام ع فله ابان و بنتان، اما الابن فاحدهما صاحب الزمان ع و الثانی موسی درج فی حیات ابیه و اما البنتان ففاطمه درجت فی حیات ابیه و ام موسی درجت ایضا. امام حسن عسکری دو پسر و دو دختر داشت اما دو پسر او، یکی صاحب الزمان است و دیگری موسی که در زمان حیات پدرش از دنیا رفت و دختران آن حضرت هم در زمان حسن عسکری وفات کرده اند. این مفسر عالی قدر به صراحت تمام به وجود حضرت مهدی ع اعتراف کرده است. (فخر رازی، ۱۳۷۶، ج ۴ ص ۷۸).

علی بن الحسین بن علی المسعودی الشافعی متوفای ۳۴۶ از دانشمندان پر آوازه شافعی مذهب پیرامون ولادت حضرت مهدی ع چنین می نویسد: امام حسن در سال ۲۶۰ در حالی که ۲۹ سال داشت از دنیا رفت او پدر مهدی منتظر بود یعنی این دانشمند سنی مذهب هم باور دارد که حسن عسکری از خاندان پیامبر ص و از نسل امام حسین ع و پدر امام عصر جهان تشیع و اسلام است. (مسعودی، ۱۴۰۹، ج ۴ ص ۱۶۰).

عبد الرحمن ابن خلدون متوفای ۸۰۸ ه. ق مورخ شهیر و نام آشنای اهل سنن ضمن شمردن معصومین ع در باره حضرت ولیعصر این گونه می نویسد: نم ابنه حسن العسکری و وفاته سنه ستین و مأتین ثم ابنه محمد المهدی و هو الثانی عشر و هو عندهم حی منتظر و اخبارهم معروفه. سپس فرزندش (فرزند امام هادی ع حسن عسکری که در سال دوپیست و شصت وفات یافت و بعد از آن فرزندش محمد المهدی می باشد او که دوازدهمین نفر بوده و نزد شیعیان زنده و منتظر می باشد و اخبار شیعه در باره ایشان معروف است. در واقع ابن

خلدون هم به نحوی ظهور حضرت مهدی در آخرالزمان را مشهور و متواتر می داند (ابن خلدون، ۱۴۲۰، ج ۴ ص ۱۴۸)

عزالدین ابن اثیر متوفای ۶۳۰ ه.ق در مورد حوادث سال ۲۶۰ هجری می نویسد: و فیها توفی ابو محمد العلوی العسکری و هو احد الائمة الاثنی عشر علی مذهب الامامیه و هو والد محمد الذی یعتقدونه المنتظر بسرداب سامراء و کان مولده سنه اثنتین و ثلاثین و مأتین. از جمله حوادث سال ۲۶۰ آن بود که در آن ابو محمد عسکری وفات یافت و او یکی از امامان دوازده گانه به عقیده شیعه است که ولادتش در سال ۲۳۲ بود او پدر محمد است که به اعتقاد شیعه از سرداب سامراء ظهور می کند (ابن اثیر، ۱۴۲۰، ج ۶ ص ۳۲۰)

شمس الدین ابو المظفر سبط ابن جوزی حنفی متوفای ۶۵۴ ه.ق راجع به حضرت مهدی ع چنین گفته است: «هو محمد بن الحسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی الرضابن جعفر بن محمد بن علی بن الحسن بن ابی طالب و کنیته ابو عبد الله و ابو القاسم هو خلف الحجبه صاحب الزمان القائم المنتظر و هو آخر الائمة.» این دانشمند اهل سنت معتقد است که منجی آخر الزمان فرزند بلا فصل امام حسن عسکری است و کسی در ظهور آن شک ندارد. (ابن جوزی، ۱۴۰۱، ص ۳۲۵)

مسعود بن عمر بن عبدالله مشهور به تفتازانی متوفای ۷۹۲ ه.ق عالم شهیر اهل سنت ضمن ذکر نسب حضرت مهدی ع به داشتن فرزندی برای امام حسن عسکری ع اعتراف نموده است. احمد بن حسن الاجهوری به نقل از تفتازانی بر اساس کتاب عقاید النسفی به این مسئله تصریح می کند هرچند متن فوق از کتاب عقاید نسفی تحریف شده است چنانچه می نویسد: قال السعد التفتازانی فی شرح عقاید النسفی: ان المهدی بن الحسن العسکری بن علی النقی بن محمد الجواد بن علی الرضا بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن زید بن علی بن زین العابدین بن الحسن بن الامام علی کرم الله وجهه. (تفتازانی، ۱۴۲۱، ص ۲۵). سعد الدین تفتازانی در شرح عقاید نسفی گفته: مهدی فرزند حسن عسکری و نسفی گرچند تصریح می کند که امام زمان فرزند امام حسن عسکری است اما زید را هم در سلسله انساب آن آورده است در حالیکه امامت از امام سجاد

به امام باقر منتقل می شود. به هر صورت عالم توانمند اهل سنت به وجود پر فیض امام زمان معترف است.

گنجی شافعی متوفای قرن هفتم ه.ق ادله گوناگونی برای امکان زنده بودن امام مهدی ع بیان می کند و می گوید: همان گونه که حضرت عیسی ع، خضر و الیاس ع صدها سال است که زنده اند بنا براین امکان زنده بودن حضرت مهدی ع هم وجود دارد (گنجی شافعی، ۱۴۲۱ ص ۷۹)

شیخ سلیمان حنفی قندوزی باب ۸۲ کتاب ینابیع الموده را با این عنوان شروع کرده است: الامام ابو محمد الحسن العسکری اری و لده القائم المهدی بخواص موالیه و اعلمهم ان الامام بعده ولده رضی الله عنهما. امام حسن عسکری ع فرزندش مهدی قائم ع را به خواص یارانش نشان داد و به آن ها فهماند که امام بعد از وی پسرش می باشد. (حنفی قندوزی، ۱۴۱۶، ج ۳ ص ۳۲۳).

نورالدین علی بن محمد بن صباغ مالکی متوفای ۸۵۵ در باره حضرت امام حسن عسکری می گوید: و كانت مدة امامته سنتین ... و خلف ابو محمد الحسن من الولد ابنة الحجة القائم المنتظر لدولة الحق و كان قد اخفى مولده و ستر امره لصعوبة الوقت و خوف السلطان و تطلبه للشيعة و القبض عليهم. مدت امامت امام حسن عسکری ع دو سال بود ... و او بعد از خودش فرزندش حجت قائم عجل الله را باقی گذاشت که برای حکومت انتظارش کشیده می شود. پدرش ولادت او را مخفی نگاه داشته و جریانش را مستور کرده بود و آن به علت سختی کار و خوف از سلطان وقت بود که شیعه را تعقیب کرده و آن ها را باز داشت می نمود. (ابن صباغ، ۱۴۰۹، ص ۲۱۸). ابن صباغ نسب، ولادت و مادر آن حضرت نیز مطرح کرده و چنین می گوید: ولد ابو القاسم محمد الحجة بن الحسن الخالص بسر من رای ليلة النصف من شعبان سنة خمس و خمسين و مأتین للهجرة و اما نسبه فهو ابو القاسم محمد الحجة بن الحسن الخالص بن علی الهادی بن محمد الجواد ابو القاسم محمد حجت پسر حسن خالص در سامرا نیمه شعبان سال ۲۵۵ هجری به دنیا آمد اما نسبش: او ابو اقسام «م، ح، م، د» حجت فرزند حسن خالص فرزند علی هادی فرزند محمد جواد و ... (ابن

صباغ، ۱۴۰۹، ص ۲۸۱). بدین طریق می بینیم که ابن صباغ هم به ولادت آن حضرت اشاره کرده است و هم امامت او و امام دواهم بودنش را بیان کرده است.

عبد الوهاب شعرانی متوفای ۹۷۴ ه. ق یکی از بزرگان اهل سنت در قرن دهم هجری تصریح می کند که ما منتظر حضرت مهدی ع هستیم که او فرزند امام حسن عسکری است و در سال ۲۵۵ هجری قمری به دنیا آمده و تا امروز ۷۰۶ سال دارد یعنی تا زمان حیات شعرانی. (شعرانی، ۱۴۱۸، ج ۲ ص ۱۲۷).

محمود آلوسی یکی دیگر از علماء اهل سنت می گوید: بر اساس صحیح ترین گفته ها نزد اکثر اندیشمندان ظهور مهدی ع از جمله نشانه های قیامت است و نظر برخی اهل سنت که آمدن وی را انکار کرده اند فاقد ارزش و اعتبار است. (آلوسی، ۱۴۱۶، ج ۲۵، ص ۹۵). این مفسر مشهور اهل سنت باصراحت تمام ظهور حضرت مهدی ع را در آخرالزمان از بدیهیات مسلمانان می داند و نظرات منکران ظهور حجت در میان اهل سنت را فاقد اعتبار و ارزش می پندارد.

شمس الدین بن خلکان متوفای ۶۸۱ ه. ق در کتاب وفيات الاعیان تصریح می کند که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در شب جمعه نیمه شعبان ۲۵۵ ه. ق به دنیا آمد و در هنگام وفات پدر بزرگوارش پنج ساله بوده است (ابن خلکان، ۱۴۲۷، ج ۲ ص ۹۴). احمد بن یوسف قرمانی حنفی متوفای ۱۰۱۹ ه. ق دانشمندی که در دربار چهار تن از سلاطین عثمان خدمت کرده و در تمام جنگ های آنان علیه ایران و عراق و ... شرکت داشته در کتاب «اخبار الدول» می نویسد: فی ذکر ابی القاسم محمد الحججه الخلف الصالح: و كان عمره عند وفات ابيه خمس سنين اتاه الله فيها الحكمة كما اوتيتها يحيى ع صيبا و كان مربوع القامة، حسن الوجه و الشعر، اقنى الانف، اجلى الجبهة. و اتفق العلماء على ان المهدي هو القائم في اخر الوقت. شرح حال ابوالقاسم محمد الحججه الخلف الصالح: وعمر او در هنگام وفات پدرش پنج سال بوده است خداوند در کودکی به او حکمت آموخت همان طوری که به حضرت یحیی در کودکی حکمت آموخت. آن حضرت قامت چهارشانه، صورت و موی زیبا، بینی کشیده، پیشانی نورانی دارد. علما اتفاق نظر دارند که مهدی همان کسی است که در آخرالزمان قیام می کند. (قرمانی، ۱۴۱۲، ج ۱ ص ۳۵۳). این دانشمند

مطرح اهل سنت معتقد است که حضرت مهدی با ظهور خود عالم تاریک پر از جور و ظلم را با نور عدالت و اجرای دقیق احکام اسلامی منور می سازد.

عبد الملک عصامی مکی متوفای ۱۱۱۱ ه.ق ضمن اشاره به شهادت امام حسن عسکری و تأکید بر این که ایشان در جوار پدر گرامی شان حضرت امام هادی ع مدفون هستند پیرامون امام زمان صلوات الله علیه چنین می نگارد: و ابی محمد الامام الحسن العسکری بن علی الهادی بن محمد الجواد بن علی الرضابن موسی الکاظم و هو الامام بعد ایبه و حادی عشر الاثمه. امه ام ولد اسمها سوسن مات فی اوائل خلافة المعتمد مسموما فی یوم الجمعه لثمان خلون من شهر ربیع الاول سنه ستین و مأتین بسر من رای و دفن عند قبر ایبه الهادی. خلف ولده محمد او جده و هو الامام محمد المهدی بن الحسن العسکری بن علی النقی بن الجواد بن علی الرضابن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنهم اجمعین. ولد یوم الجمعه منتصف شعبان سنه خمس و خمسين و مأتین و لما توفی ابوه کان عمره خمس سنین. و ابو محمد امام حسن عسکری فرزند علی الهادی ... او بعد از پدرش امام بود و یازدهمین نفر از ائمه است مادرش کنیزی بود که نامش سوسن بود. در اوائل خلافت معتمد مسموم گردید و در روز جمعه هشتم روز از ربیع الاول سال دویست و شصت بود که در سامرا از دنیا رفت و در نزد پدرش علی الهادی دفن شد. فرزندش را به تنهایی بر جای گذاشت و او امام محمد المهدی فرزند حسن عسکری می باشد، روز نیمه شعبان سال دویست و پنجاه و پنج به دنیا آمد و هنگامی که پدرش از دنیا رفت سنش پنج سال بود. (عصامی مکی، ۱۴۱۹، ج ۴ ص ۱۴۹-۵۰).

سید بن حسین مکی سمرقندی متوفای ۹۹۶ ه.ق که از او تعبیر به علامه نسب شناسی شده است ضمن اختصاص دادن عنوانی به امام عصر ع به ولادت ایشان تصریح می کند و می نویسد: الامام محمد المهدی، و اما ولده محمد المهدی بن الحسن العسکری بن علی الهادی فهو الثانی عشر من الاثمه ولد یوم الجمعه منتصف شعبان سنه خمس و خمسين مأتین الی ان قال: و کان عمره حین توفی ابوه خمس سنین. اما محمد مهدی فرزند حسن عسکری، فرزند علی الهادی و ... او دوازدهمین امام است، در روز جمعه نیمه شعبان سال

۲۵۵ ه.ق به دنیا آمدند و هنگامی که پدرش وفات کرد عمرش پنج سال بود. (سمر قندی، ۱۳۸۹ش، ص ۵۴).

ابن تیمیه که گستاخی های نسبت به شیعه نموده است و همواره در فرصت های مناسب به مکتب شیعه حمله کرده است اما در عین حال به ظهور و وجود نازنین حضرت مهدی ع اعتراف نموده است و با صراحت تمام می نویسد که: ان الاحادیث اللتی یحتج بها علی خروج المهدی احادیث صحیحه رواه ابو داود و الترمذی و احمد و غیرهم من حدیث ابن مسعود و غیره. روایاتی که بر خروج و ظهور امام مهدی علیه السلام استدلال می شود احادیثی هستند صحیح که ابو داود، ترمذی، احمد و غیر آن ها از طرق ابن مسعود و دیگران آن ها را نقل کرده اند. (ابن تیمیه، ۱۴۰۶، ج ۴، ص ۲۱۱).

ابن شیبیه کوفی که استاد بخاری بود و از قدمای اهل سنت که مورد قبول همه علما و اندیشمندان جهان تسنن است در کتاب المصنف خود در بابی که به فتنه دجال اختصاص داده است احادیث متعددی را در رابطه با امام مهدی ع و این که او از نسل پیامبر ص و هم نام ایشان است نقل کرده است و با روشنی کامل به نشانه ها و ویژگی های ظهور آن حضرت اشاره نموده است. (ابن ابی شیبیه، ج ۸، ص ۶۷۸).

محدث و مفسر بزرگ اهل سنت جلال الدین سیوطی نیز به ظهور حضرت مهدی ع در آخرالزمان باور دارد و حدود دویست حدیث از احادیث مهدویت را در رساله ای با عنوان «العرف الوردی فی اخبار المهدی» گرد آورده که در ضمن مجموعه رسائل او با عنوان الرسائل العشر و نیز کتاب الحاوی للفتاوی به چاپ رسیده است. (السیوطی، ۱۴۲۱، ج ۲، ص ۱۶۵).

این مواردی را که تاکنون بیان کردم به عنوان نمونه بود و گرنه در میان اندیشمندان قدیم و جدید اهل سنت اجماع است که در آخرالزمان حضرت مهدی که از نسل امام حسن عسکری است ظهور می کند و بساط ظلم و ستم را از روی زمین بر می چیند و پرچم سبز عدالت را بر فراز جامعه بشری به اهتزاز در می آورد.

اعتقاد به منجی آخرالزمان نه تنها در میان مسلمانان بلکه در میان موحدان عالم اجماعی است و لذا متفکران و فرهیختگان اهل سنت به عنوان موحدان کره خاکی به اتفاق آرا به ظهور

حضرت حجت در آخرالزمان باور مند هستند و اگر بخواهیم نظرات تک تک عالمان اهل سنت را به رشته تحریر در آوریم هفتاد من کاغذ خواهد شد. لذا در کتبی که پیرامون اندیشه اهل سنت در مورد حضرت حجت نگاشته شده است تنها به نظریه های مشهور دانشمندان به طور مختصر اشاره شده است چون علما و محدثین اهل سنت که به وجود مبارک حضرت حجت اشاره نموده اند از حد حصاو شمارش بیرون است. به همین جهت حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی که تحقیقات فراوان نموده تا نظریه علمای اهل سنت در مورد حضرت امام عصر را جمع آوری کند از شمارش همه متفکران اهل سنت عاجز مانده است و تنها به نظریه بخشی اندک از علمای اهل سنت اکتفا کرده است. ایشان در کتاب مهدویت که در جای خود کتاب وزین و با ارزش است بیش از هفتاد و هفت نفر از علماء اهل سنت را نام می برد که هریک ولادت حضرت حجت را بیان کرده و به ظهور آن حضرت در آخر الزمان اشاره کرده است. (آیت الله صافی، چ ۱۳۹۱ ش، ج ۲، ص ۵۶-۲۴۱).

بنا بر این اگر برخی اندک اهل سنت می گوید حضرت مهدی ع هنوز به دنیا نیامده است ادعای بی اساس است که حتی با گفته ها و نوشته های بزرگان شان سازگار نیست پس ولادت و ظهور حضرت حجت امر مسلم و قطعی است و خود اهل سنت هم به آن واقف اند و عوامل و انگیزه های دیگری وجود دارد که نمی گذارد حق را بازگو کنند و حقانیت شیعه و وجود با برکت امام عصر را ثابت کنند و الا در واقع قوام کره خاکی وابسته به وجود نازنین و پر برکت حضرت مهدی است که چون خوشید از پس پرده غیبت هم پرتو افکنی می کند و همه علما و روشنفکران منصف عالم به وجود پر مهر آن حجت حق باورمند هستند.

فصل دوم: اخبار متواتر حضرت مهدی در منابع معتبر اهل سنت

در این فصل ابتدا به روایات متواتر حضرت حجت در منابع روایی معتبر اهل سنت اشاره می کنیم و در بخش دوم به کتبی که علماء اهل سنت بطور اختصاصی در مورد حضرت مهدی نوشته است می پردازیم:

بخش اول: اخبار و روایات حضرت مهدی در منابع اهل سنت

امام احمد بن حنبل: ایشان در کتاب مسند خود از پیامبر ص نقل می کند که فرمود:

«أُبَشِّرُكُمْ بِالْمَهْدِيِّ يَبْعَثُ فِي أُمَّتِي عَلَى إختلافٍ مِنَ النَّاسِ وَزَلَزِلَ يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطاً وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا يَرْضَى عَنْهُ سَاكِنُ السَّمَاءِ وَ سَاكِنُ الْأَرْضِ يُقَسِّمُ الْمَالَ صِحاحاً فَقَالَ رَجُلٌ مَا صِحاحاً قَالَ (عليه السلام): بالسَّوِيَّةِ بَيْنَ النَّاسِ وَ يَمَلَأُ اللَّهُ قُلُوبَ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وآله وسلم) غِنَى وَ يَسْعَهُمْ عَدْلُهُ، حَتَّى يَأْمُرَ مُنَادِيًا يُنَادِي يَقُولُ مَنْ لَهْ فِي الْمَالِ حَاجَةٌ فَمَا يَقُومُ مِنَ النَّاسِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ»؛ شما را به ظهور مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشريف) بشارت می دهم. زمین را پر از عدل می کند؛ همان گونه که از جور و ستم پر شده است، ساکنان آسمان ها و زمین از او راضی می شوند و اموال و ثروت ها را به گونه ای درست تقسیم می کند. کسی پرسید: معنای تقسیم صحیح ثروت چیست؟ فرمود: به طور مساوی میان مردم. تقسیم می کند سپس فرمود: دل های پیروان محمد (صلى الله عليه وآله وسلم) را از بی نیازی پر می کند. عدالتش همه را فرا می گیرد، تا آن جا که دستور می دهد کسی با صدای بلند صدا زند هر کس نیاز مالی دارد برخیزد، هیچ کس جز یک تن بر نمی خیزد. (احمد حنبلی، ۱۴۲۹، ج ۳، ص ۳۸). ایشان در جای دیگر از مسند خود از ابوسعید خدری نقل می کند که: قال رسول الله ص تملأ الارض ظلما و جورا ثم يخرج رجل من عترتي يملك سبعا او تسعا فيملا الارض قسطا و عدلا. هنگامی فرا می رسد که زمین پر از ظلم و جور شود آن وقت مردی از حاندان من قیام می کند هفت یا نه سال در روی زمین حکومت می کند و زمین را پر از عدل و داد می نماید. (احمد حنبلی، همان، ص ۲۸).

محمد بن اسماعیل بخاری نامی ترین محدث اهل سنت در کتاب صحیح خود روایات متعددی را در مورد حضرت مهدی آورده است که بنده به ذکر یک روایت اکتفا می کنم: بخاری از ابو هریره نقل می کند: قال رسول الله ص كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ ابْنُ مَرْيَمَ فَيَكُفُّكُمْ وَ أَمَامُكُمْ مِنْكُمْ» چگونه خواهید بود هنگامی که عیسی بن مریم ع در میان شما نازل شود و امام شما از میان خود شما باشد؟ (بخاری، ۱۹۸۷، ج ۲، باب ۹۴۵، ص ۶۳۳).

مسلم بن حجاج نیشابوری در کتاب صحیح خود که دومین کتاب معروف از کتب صحاح اهل سنت است روایات بسیاری را در مورد حضرت حجت ذکر کرده اند که بنده به چند نمونه آن اشاره می کنم:

الف) ایشان از ابو سعید خدری و و جابر بن عبدالله انصاری نقل می کند که پیامبر اکرم ص فرمود: یكون فی آخر الزمان خلیفه یقسم المال و لا یعده. یعنی در آخر الزمان خلیفه ای می آید که مال را به طور مساوی تقسیم می کند و آن را نمی شمارد. (مسلم، ج ۱۴۱۲، ۵، ج ۲، ص ۶۷۲ کتاب الفتن)

ب) مسلم در جای دیگر از جابر بن عبد الله انصاری نقل می کند که پیامبر ص فرمود: یكون فی آخر امتی خلیفه یحیی المال حیثا لا یعده عددا. در پایان روزگار امت من خلیفه ای می آید که مانند سیل بخشش می کند و آن را نمی شمارد. (همان).

۴. ابن ماجه یکی از مولفان صحاح سته در فصل «ابواب الفتن» باب خروج المهدي از قول علی بن ابی طالب ع آورده است که رسول خدا می فرمود: المهدي من اهل البيت یصلحه الله فی لیلئه. مهدي از ما اهل بیت است و خداوند یک شبه او را آماده قیام می کند. (ابن ماجه، ج ۱۴۱۸، ج ۲، باب خروج المهدي، ح ۴۰۸۰)

۵. ابوداود سیستانی در کتاب سنن خود که یکی از کتب صحاح سته است چندین روایت را در مورد حضرت حجت نقل کرده است:

الف) ایشان از ابی طفیل از علی ع نقل می کند که رسول خدا فرمود: لولم یبق من الدهر الا یوم لبعث الله رجلا من اهل بیته یملئها عدلا کما ملئت جورا. اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نماند خداوند مردی از اهل بیت مرا برانگیزد تا زمین را پر از عدل و داد کند بعد از آن که پر از ظلم و ستم شده باشد. (ترمذی، ۱۴۱۹، ج ۲، ص ۲۰۷)

ب) در سنن ابی داود از قول ام سلمه آمده است که گفت: شنیدم که رسول خدا ص می فرمود: المهدي من عترتی و من ولد فاطمه. حضرت مهدي از عترت من و از فرزندان فاطمه س است. (اسد الله شهیدی، ۱۳۸۴ ش، ص ۹۹). شهیدی در کتاب خود به نام ظهور حضرت مهدي نقل از سنن ابی داود.

۶. ابن ماجه در سنن خود می گوید: ابو هريره از حضرت پیامبر ص روایت کرده است که حضرت فرمودند: لولم یبق من الدنيا الا یوم لظوله الله تعالی حتی یملک رجل من اهل بیته. اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد خدای تعالی آن روز را طولانی کند تا این که مردی از اهل بیت من حکومت را به دست گیرد. (ابن ماجه، ۱۴۱۸، ج ۲، ص ۹۲۸)

۷. ابو عبد الرحمن احمد بن شعیب معروف به نسائی در کتاب سنن خود به نقل از پیامبرص که فرمودند: مژده باد شما را و به دیگران نیز مژده دهید که مثل امت من چون باران است که معلوم نیست آخر آن بهتر است یا اول آن و مانند بوستانی است که گروهی در مدت یکسال از آن استفاده کنند و سپس گروهی دیگر از آن بهره برداری نمایند. کسی چه می داند شاید آخرین گروه مردمی داناتر، کنجکاوتر باشند چگونه هلاک می شود امتی که من در اول آن و مهدی ع در وسط آن و مسیح ع در آخر آن باشد و لکن در این حیات مردمانی کج و گمراه اند نه آن ها از من و نه من از آن ها هستم. (اسد الله شهیدی، ۱۳۸۴، ص ۷۶).

۸. ابن ابی شیبیه در المصنف: رسول گرامی اسلام به حدیث فرمود: ای حدیثه ظهور فرزندم در آخرالزمان چنان قطعی و یقینی است که اگر از عمر دنیا یک روز بیشتر باقی نمانده باشد خداوند آن روز را آنقدر طولانی کند که مردی از اهل بیت من به نام مهدی ع حکومت را به دست بگیرد و حوادث مهمی به دست او واقع و اسلام در سراسر جهان ظاهر شود این وعده الهی است که خداوند خلف وعده نمی کند. (ابن ابی شیبیه، ۱۴۰۹، ج ۸، ص ۶۷۹).

۹. متقی هندی که یکی از موثق ترین عالمان اهل سنت حنفی است در کنز العمال روایتی را نقل می کند که خودش آن را صحیح و متواتر می داند. ایشان می فرماید رسول گرامی اسلام به حدیث فرمود: یا حدیثه! لولم یبق من الدنیا الا یوم واحد لطول الله ذلک الیوم حتی یملک رجل من ان اهل بیتی تجری الملاحم علی یدیه و یظهر الاسلام و لا یخلف وعده. اگر از عمر دنیا بجز یک روز باقی نماند خداوند آن روز را آن قدر طولانی کند که فرزندم حضرت مهدی ظهور کند و عدالت را در سراسر گیتی گسترش دهد. این وعده تخلف ناپذیر الهی است. (متقی هندی، ۱۴۰۹، ج ۱۴، ص ۲۷).

۱۰. ابن حجر عسقلانی در کتاب فتح الباری که در شرح بخاری نوشته است بعد از نقل روایتی از رسول گرامی اسلام مبنی بر ظهور مردی از اهل بیت آن حضرت در آخرالزمان می فرماید: تواترت الاخبار بان المهدی من هذه الامه و ان عیسی ع سینزل و یصلی خلفه. اخبار متواتر رسیده است که مهدی از این امت است و حضرت عیسی از آسمان فرود خواهد آمد و پشت سر حضرت مهدی نماز خواهد خواند. (صافی گلپایگانی، ۱۴۲۲، ص ۵-۴).

۱۱. قاضی محمد شوکانی یمنی رساله خود را «التوضیح فی تواتر ما جاء فی المنتظر و الدجال و المسیح» نامیده است و در این باره می گوید: و جمیع ما سقناه بالغ حد التواتر کما لایخفی علی من له فضل اطلاع، فتقرر بجمیع ما سقناه ان الاحادیث الواردة فی المهدی المنتظر متواتره.

همه احادیثی که آورده ایم به حد تواتر می رسد چنانکه بر مطلعان پوشیده نیست (همان).

۱۲. حافظ ابو عبدالله گنجی شافعی در کتاب البیان خود بعد از نقل روایتی از حضرت نبی مکرم اسلام در باره حتمی بودن ظهور فردی از اهل بیت آن حضرت ص می گوید: تواتر الاخبار و استفاضت بکثره رواتها عن المصطفی ص فی امر المهدی ع. احادیث پیامبر اکرم ص در باره مهدی ع به دلیل راویان بسیاری که دارد به حد تواتر و قطعی رسیده است. (همان).

۱۳. حافظ ابو نعیم اصفهانی: مرحوم مجلسی در بحار الانوار از مرحوم اربلی در کشف الغمه نقل می کند که او از حافظ ابو نعیم اصفهانی صاحب کتاب حلیه الاولیاء و اربعین نقل می کند که این عالم بزرگ سنی چهل حدیث را با سند از پیامبر ص در مورد حضرت مهدی ع جمع و نقل کرده، کتاب «اربعین» را نوشته است که مرحوم اربلی از آنجا و مرحوم مجلسی در بحار از کشف الغمه اربلی تمام چهل حدیث را نقل کرده که همگی از پیامبر ص و در مورد وجود، زندگی، حکومت و مشخصات فردی حضرت مهدی عجل الله فرجه است (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۵۱، ص ۷۸).

۱۴. شیخ سلیمان قندوزی که از علمای معروف اهل سنت است در کتاب معروف «ینایع الموده» از کتاب فرائد المسلمین از ابن عباس نقل می کند که مردی یهودی خدمت پیامبر ص آمد و سئوالات فراوانی کرد و پس از دریافت پاسخ خود نور ایمان در قلبش تابید و مسلمان شد. از جمله سئوالات این بود که وصی تو کیست؟ زیرا هر پیامبری باید وصی داشته باشد همانگونه که پیامبر ما موسی ع یوشع بن نون را وصی خود قرار داد. پیامبر در پاسخ این سوال فرمود: ان وصی علی بن ابی طالب و بعده سبطای الحسن و الحسین تتلوه تسعة ائمه من صلب الحسین. یعنی وصی من علی بن ابی طالب و پس او دو فرزند زاده من حسن و حسین هستند و پس حسین نه امام از نسل حسین خواهند بود.

مرد یهودی از پیامبر خواش کرد نام های آنان را بیان کند؟ پیامبر ص فرمود: «اذا مضى الحسين فابنه علي؛ فاذا مضى علي فابنه محمد؛ فاذا مضى محمد فابنه جعفر؛ فاذا مضى جعفر فابنه موسى؛ فاذا مضى موسى فابنه علي؛ فاذا مضى علي فابنه محمد؛ فاذا مضى محمد فابنه علي؛ فاذا مضى علي فابنه الحسن؛ فاذا مضى الحسن فابنه الحجة محمد المهدى فهؤلاء اثنا عشر...»؛

سپس از چگونگی مرگ و شهادت آنها می پرسد و پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) پس از توضیحاتی می فرماید:

«و انّ الثانی عشر من ولدی یغیب حتّی لایری، و یأتی علی امتی بزمن لایبقی من الاسلام الاّ اسمه؛ ولایبقی من القرآن الاّ رسمه فحینئذ یأذن الله تبارک و تعالی له بالخروج فیظهر الله الاسلام به و یجدّه...»؛ (دوازدهمین فرزند من پنهان می گردد و دیده نمی شود و زمانی برای پیروان من فرا می رسد که از اسلام جز نام و از قرآن جز خطوط باقی نمی ماند؛ در این هنگام، خداوند تبارک و تعالی به او اجازه قیام و خروج می دهد و اسلام را به وسیله او آشکار و تجدید می کند...).

مرد یهودی پس از قبول اسلام اشعاری می سراید که ضمن آن اشاره به جانشینان و اوصیای پیامبر کرده از جمله درباره آخرین آنها می گوید:

«آخرهم یسقی الظماء و هو الامام المنتظر»؛ (آخرین آنها تشنگان (حق و عدالت) را سیراب می کند و اوست امام منتظر!).

(شیخ قندوزی، چ ۱۴۱۶، ص ۴۴۰).

شیخ قندوزی باز در همان کتاب از «عامر بن واثله» که آخرین نفر از یاران پیامبر است که چشم از جهان فروبست، از علی (علیه السلام) نقل کرده که پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

«یا علی انت وصیّی، حربک حربی، و سلمک سلمی، و انت الامام و ابوالائمة احدی عشر الذین هم المطهرون المعصومون و منهم المهدی الذی یملاً الارض قسطاً و عدلاً»؛ ای علی تو وصی منی؛ پیکار تو پیکار من، و صلح تو صلح من است؛ و تو امام و پدر امامان

یازده گانه ای که همگی پاک و معصومند؛ و از آنها «مهدی» است که زمین را پر از عدل و داد می کند. (همان).

۱۵. ابن حجر هیشمی در الصواعق المحرقة روایات متعددی را در مورد ظهور حضرت حجت نقل کرده است و از پیامبر ص صدور روایت ظهور حجت ع را متواتر می داند (ابن حجر هیشمی، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۴۸۰).

بنا بر این تمامی منابع معتبر اهل سنت از صحاح ست گرفته تا منابع معتبر دیگران ها روایت های فراوان را نقل کرده اند که به طور صریح به وجود پر برکت حضرت ولیعصر پرداخته اند و این روایات به حد تواتر قطعی رسیده است. لذا در هیچ یک از متون روایی معتبر اهل سنت موضوع ظهور حضرت حجت انکار نشده است به اتفاق همه منابع اهل سنت روایت ظهور حضرت حجت به صورت متواتر نقل شده است و تا آنجا پیش رفته که منکر ظهور امام زمان را مساوی با کفر می دانند. مطابق نقل منتخب الاثر حضرت آیت الله صافی و کتاب موسوعه الاحادیث الامام المهدی حدود ۳۶۶۶ روایت از شیعه و سنی در رابطه با حضرت مهدی ع نقل و روایت شده است.

بخش دوم: کتبی که از برادران اهل سنت در مورد حضرت حجت(ع) نوشته شده است

اکثر و قاطبه از متفکران اهل سنت که صاحب کتب روایی و تاریخی هستند در کتاب های شان بالصراحه به نقل روایاتی فراوان در مورد حضرت ولیعصر عجل الله فرجه الشریف پرداخته اند. به گفته حضرت آیت الله العظمی گلپایگانی ۱۰۶ نفر از مشاهیر علمای بزرگ اهل سنت اخبار ظهور امام غائب را به نقل از ۳۳۰ نفر از صحابه پیامبر ص در کتا ها خود آورده اند. (صافی گلپایگانی، ۱۳۹۰ ش، نوید امن و امان، ص ۹۲-۹۱).

ابن شیبیه کوفی استا شیخ بخاری در کتاب المصنف

. احمد بن حنبل در مسند

ابن ماجه در سنن

. مسلم در صحیح

- . بخاری در صحیح
 - . ابی داود در سنن
 - . ترمذی در سنن
 - . ابویعلی موصلی در مسند
 - . طبرانی در المعجم الکبیر
 - . ابن حبان در صحیح
 - . حاکم در المستدرک علی صحیحین
 - . ابن کثیر در النهایه
 - . هیشمی در مجمع الزوائد
 - . محمد بن طلحه شافعی در کتاب مطالب السؤل
 - . جوینی در فرائد السمطین
 - . متقی هندی در کنز العمال
 - . ابن حجر هیشمی در الصواعق المحرقة .
 - . ابن اثیر در جامع الاصول
 - . عبد الرزاق صنعانی در کتاب المصنف
 - . نعیم بن حماد مروزی در کتاب الفتن و ... که درج اسامی آن ها در این مقاله نمی گنجد
 - . علاوه براین که علمای بزرگ اهل سنت به طور ضمنی در کتاب های شان به روایات ظهور اشاره نموده اند، عده ای از روشنفکران و محدثان منصف اهل سنت کتا مستقل در مورد وجود نازین حضرت ولیعصر نگاشته اند که ذیلا به آنها اشاره می شود:
 - . نعت المهدی. حافظ ابو نعیم اصفهانی از علمای برجسته اهل سنت متوفای ۴۳۰ ه
 - . مناقب المهدی. مولف حافظ ابونعیم اصفهانی
 - . فوائد الفکر فی المهدی المنتظر. مولف شیخ یوسف کرمی مقدسی
 - . عقد الدرر فی اخبار المهدی المنتظر. مولف شیخ یوسف کرمی مقدسی متوفای قرن هفتم
 - . تلخیص البیان فی علامات مهدی آخر الزمان. مولف ابن کمال پاشا حنفی رومی (متوفای
- (۹۴۰)

. الفتن. تألیف نعیم بن حماد شیخ بخاری متوفای ۲۳۱ که خودش در میان اهل سنت از جایگاه بلند بر خوردار است.

. کتاب صاحب الزمان تألیف ابو العنبر صیمری متوفای ۲۷۵ هـ

. البیان فی اخبار صاحب الزمان تألیف ابو عبد الله محمد بن یوسف گنجی شافعی متوفای ۶۵۸ هـ

. کتاب اخبار المهدی تألیف بدر الدین حسن بن محمد صالح نابلسی حنبلی متوفای ۷۷۲ هـ

. کتاب جمع طرق حدیث المهدی تألیف ابن عراقی رازیانی شافعی متوفای ۸۲۶ هـ. ق
. کتاب البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان تألیف متقی هندی متوفای ۹۷۵ هـ. ق ایشان دو کتاب دیگری هم به نام های تلخیص البیان فی اخبار مهدی آخر الزمان و الرد علی من حکم قضی ان المهدی جاء و مضی.

. کتاب العرف الوردی فی اخبار المهدی تألیف شیخ سیوطی متوفای ۹۱۱ هـ. ق

. کتاب المهدی الی ماورد فی المهدی. ابن طولون دمشقی حنفی متوفای ۹۵۳

. کتاب القول المختصر فی علامات المهدی المنتظر. تألیف ابن حجر متوفای ۹۷۴

. ابراز الوهم المکنون من کلام ابن خلدون. تألیف محمد صدیق خان بخاری

. اخبار المهدی تألیف حماد بن یعقوب

. الاذاعه لما کان و مایکون بین یدی الساعه.

الاربعین تألیف حافظ ابو نعیم اصفهانی متوفای ۴۳۰ هـ. ق

القطر الشهیدی فی اوصاف المهدی تألیف شهاب الدین حلوانی

المشرب الوردی فی فی اخبار المهدی تألیف ملا علی قاری حنفی مکی

تحدید النظر فی اخبار الامام المنتظر. تألیف محمد بن عبد العزیز بن مانع از علمای نجد

قرن چهاردهم

المهدی تألیف شمس الدین ابن قیم الجوزیه.

مرآة الفكر فی المهدی المنتظر تألیف شیخ مرعی بن یوسف کرمی مقدسی حنبلی

تنبیه الوسنان الی اخبار مهدی آخر الزمان. احمد نوبی متوفای ۱۰۳۷

الروض الوردی فی اخبار المهدی. جعفر بن حسن بن عبدالکریم برزنجی مدنی متوفای

۱۱۷۹

اشراط الساعه و خروج المهدی تالیف علی بن محمد میلی جمالی مغربی مالکی متوفای

۱۲۴۸ ه. ق

التوضیح فی تواتر ماجاء فی المهدی المنتظر و الدجال و المسیح. تالیف شیخ شوکانی

متوفای ۱۲۵۰ ه. ق

الاشاعه لاشراط الساعه تالیف محمد بن عبد الرسول البرزنجی متوفای ۱۱۰۳ ه. ق

البحور الزاخره من علوم الآخره تالیف علامه محمد بن احمد السفارینی متوفای ۱۱۸۹ ه

المقنع المحرر فی اخبار عیسی و المهدی المنتظر تالیف علامه محمد حبیب الله

الشنقطنی متوفای ۱۳۶۳ ه. ق

الرد علی من کذب الاحادیث الصحیحه الوارده فی المهدی و عقیده اهل السنه و الاثر فی

المهدی المنتظر تالیف شیخ عبدالحسین العباد

کتاب مهدی ینتظر بعد الرسول خیر البشر تالیف شیخ عبد الله قرشی رئیس محاکم شرعی

قطر است.

این کتب تاکنون در دسترس همگان قرار گرفته است و امکان دارد که اهل سنت کتب بیشتر

از این تعداد را در مورد حضرت حجت نوشته باشد که بنده به آن دست پیدا نکردم به هر

صورت روایات در مورد حضرت ولیعصر ع در منابع اهل سنت بطور چشمگیر دیده می

شود که جای هیچگونه شکمی را باقی نمی گذارد.

نتیجه گیری

موضوع حضرت مهدی(ع) یکی از بحث های مهمی است که اذهان بسیاری از دانشمندان عالم را به خود درگیر کرده است.

شیعه بدون کدام شک و تردید به وجود نازنین حضرت امام زمان باور دارند چون هر امام خلیفه بعد از خودش را بر مبنای دستور الهی معرفی می کرد لذا امام حسن عسکری به دستور خداوند فرزندش را به عنوان وصی و خلف خود تعیین کرد اما سوال اینجا بود که حضرت مهدی در نزد اهل سنت چه جایگاهی دارد؟

در این نوشته در حد توان ظهور حضرت مهدی در میان اهل سنت به بحث و بررسی گرفته شد و معلوم شد که تمامی متفکران و اندیشمندان و محدثان و اهل قلم اهل سنت وجود نازنین حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را قبول دارند و آن را از بدیهیات مذهب و دین اسلام می دانند و تاکنون کسی به انکار حضرت حجت نپرداخته اند و در منابع و مسانید معتبرشان روایات متواتر از رسول گرامی اسلام در مورد ظهور حضرت حجت را ذکر کرده اند.

محدثان اهل سنت چه در صحاح ست و چه در غیر آنها در لابلای احادیث شان حدیث ظهور حضرت حجت را به صورت تواتر نقل کرده اند و بسیاری از محدثان و قلم بدستان مشهور و مورد قبول اهل سنت برای رفع شبهه کتاب های مستقل را در مورد وجود مبارک امام زمان(عج) نوشته اند.

بنا براین تمام مذاهب اهل سنت به اتفاق آراء باور دارند که در آخرالزمان فرزندی از نسل پیامبر(ص) که فرزند امام حسن عسکری(ع) است ظهور می کند اما اکنون در پس پرده غیبت قرار دارد و روزی که دنیا از ظلم و جور پر شود خورشید عالمتاب آن قطب عالم امکان طلوع می کند تا جهان را پر از عدل و قسط نماید. به امید آن روز.

کتابنامه

.....
ابن ابی الحدید معتزلی، شرح نهج البلاغه، دار الاحیاء الکتب العربیه، بیروت، لبنان، ۱۳۷۸ ش.

ابن اسید جزری، عزالدین، الكامل فی التاریخ، دار الکتب العربی، بیروت ۱۴۲۰ هـ.ق
ابن تیمیه، منہاج الستة النبویه، جامعۃ الامام محمد بن سعود الاسلامیہ، ریاض، ۱۴۰۶ هـ.ق
ابن جوزی، شمس الدین، تذکرۃ الخواص، موسسه اهل البیت، لبنان، بیروت، ۱۴۰۱ هـ.ق
ابن خلدون، عبدالرحمن، تاریخ ابن خلدون، دار الفکر، لبنان، بیروت، ۱۴۰۸ هـ.ق
ابن خلکان، شمس الدین، وفيات الاعیان و انباء ابناء الزمان، دار الغرب الاسلامی، بیروت، ۱۴۲۷ هـ.ق

ابن کثیر، البدایه و النہایه، دار الفکر، بیروت، لبنان، ۱۳۹۸ هـ.ق
ابن ماجه، محمد، سنن، انتشارات دار الفکر، بیروت، لبنان، ۱۴۱۸ هـ
ابی داود، سلیمان، سنن، انتشارات دارالفکر، بیروت، لبنان، ۱۴۲۰ هـ.ق
احمد بن حنبل، المسند، دار الکتب العلمیه، بیروت، لبنان، ۱۴۲۹ هـ.ق
اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه فی معرفۃ الانمه، دار الاضواء بیروت، ۱۴۰۵ هـ.ق
اصفانی ابونعیم، حلیۃ الاولیاء و طبقات الاصفیاء، دار لکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۰۹ هـ.ق
اصفہانی ابونعیم، الاربعین، چاپخانه خواجه، ایران، ۱۳۴۲ ش
آلوسی، محمود بن عبد الله، تفسیر روح المعانی، دار الکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۱۶ هـ.ق
بخاری، محمد بن اسماعیل، صحیح، انتشارات دار الجبل، بیروت، ۱۹۸۷ م
ترمذی، محمد، سنن، دار الحدیث، قاهره مصر، ۱۴۱۹ م
تفتازانی، مسعود، شرح عقائد نسبیہ، المکتبۃ الازهریہ للتراث، مصر، قاهره ۱۴۲۱ هـ.ق
حنفی قندزی، شیخ سلیمان، ینابیع الموده لذوی القربی، قم، دار الاسوه للطباعۃ و النشر، ۱۴۱۶ هـ.ق

- سمرقندی، محمد بن الحسین، تحفه الطالب بمعرفة من ينتسب الى عبد الله و ابی طالب، کتابخانه ایت الله نجفی مرعشی، ١٣٨٩ ش
- سیوطی، جلال الدین، الحاوی للفتاوی، دار الکتب العلمیه، بیروت، ١٤٢١ ه.ق
- شافعی گنجی، محمد، البیان فی اخبار صاحب الزمان، دار احیاء التراث اهل بیت، تهران، ١٣٦٢ ش
- شعرانی، عبد الوهاب، البواقیت و الجواهر، دار الاحیاء التراث العربی، بیروت، ١٤١٨ ه.ق
- صافی گلپایگانی، لطف الله، امامت و مهدویت، دفتر نشر آثار ایت الله صافی گلپایگانی، ١٣٩١ ش
- صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر، دفتر نشر آثار ایت الله صافی گلپایگانی، ١٤٢٢ ش
- صافی گلپایگانی، لطف الله، نوید امن و امان، مسجد جمکران، ١٣٩٠ ش
- عسقلانی شافعی، حافظ بن حجر، فتح الباری، دار الکتب العلمیه، لبنان، ١٤٢٤ ه.ق. و تهذیب التهذیب، دار الفکر، بیروت، ١٤٠٤ ه.ق
- عصامی مکی، عبدالملک، سمت العوالی فی انباء الاوائل و الطوالی، دار الکتب العلمیه، بیروت، لبنان، ١٤١٩ ه.ق
- فخر رازی، محمد بن عمر، الشجرة المبارکة فی انساب الطالبیه، کتابخانه عمومی آیت الله مرعشی نجفی، چ دوم، ١٣٧٦ ش
- قرطبی، محمد بن احمد، الجامع لاحکام القرآن، دار احیاء التراث العربی، بیروت ١٤٠٥ ه.ق
- قرمانی، احمد بن یوسف، اخبار الدول و آثار الاول فی التاريخ، عالم الکتب، لبنان بیروت، ١٤١٢ ه.ق
- کتانی، محمد بن جعفر بن ادريس، نظم المتناثر من حدیث المتواتر، دار الکتب السلفیه، مصر، ٢٠١٠ م
- کوفی بن ابی شیبہ، المصنف، مکتب الرشید، ریا ض، ١٤٠٩ ه.ق

حضرت مهدی از منظر اهل سنت □ ۶۹

گنجی شافعی، محمد، البیان فی احکام صاحب الزمان، دار المهجۃ البیضاء، بیروت، ۱۴۲۱ ه.ق

مالکی ابن صباغ، نور الدین، الفصول المهمه فی معرفۃ احوال الائمه، بیروت، دار الاضواء، ۱۴۰۹ ه.ق

مجلسی، باقر، بحار الانوار، موسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴ ه.ق

مسعودی، علی بن الحسین، مروج الذهب، دار الهجره، ۱۴۰۹ ه.ق

مکارم شیرازی، ناصر، حکومت جهانی مهدی، انتشارات نسل جوان، قم، ۱۳۹۰ ش

نیشابوری، مسلم، صحیح، انتشارات دارالحديث، قاهره، ۱۴۱۲ ه

هاشمی شهیدی، اسدالله، ظهور حضرت مهدی از دیدگاه اسلام و مذاهب و ملل جهان، مسجد جمکران، ۱۳۸۴ ش

هندی متقی، کنز العمال، موسسه الرساله، لبنان، ۱۴۰۹ ه.ق

هیشمی، ابن حجر، الصواعق المحرقة فی الرد علی البدع و الذندقه، مکتبه القاهره، ۱۳۸۵ ش